

Stärk skyddet för våldsutsatta kvinnor

Rapport från Centerpartiet
2020-12-16

NÄRODLAD
POLITIK

Centerpartiet

Inledning

Pandemin har hållit världens befolkning i ett järngrepp i snart ett helt år. Den har gjort djupa sår på vårt samhälle, sår som kanske aldrig riktigt kommer att läka. Människor har mist livet, förlorat nära och kära. Ensamheten och den psykiska ohälsan har ökat och våldet har fått fäste i allt för många hem.

Forskning visar att mäns våld mot kvinnor ökar vid samhällskris. Isolering, arbetslöshet, ekonomisk oro och turbulens har inneburit en ökad utsatthet för våld i hemmet, globalt men också i Sverige. Allt fler har varit tvungna att isolera sig i hemmet tillsammans med den person som utsätter dem för psykiskt, fysiskt eller sexuellt våld. Enligt en nyligen publicerad kartläggning har våld i nära relationer trappats upp i var tredje kommun. Våldet finns i hela vårt samhälle och ser inga socioekonomiska eller geografiska skillnader, pandemin har dessutom gett det ökat spelrum.

När nu julen närmar sig med långhelger, höga förväntningar och firande med, i vissa fall, allt för mycket alkohol kan hemmets fyra väggar bli ett fängelse för de som befinner sig i en redan våldsamt eller pressad relation. Önskan att hålla ihop familjen över jul och nyår, för barnens skull, gör att många kvinnor försöker att stå ut över helgerna. En för många ohållbar situation, vilket de ökade antalet anmälningar efter helgerna vittnar om.

Det finns inget farligare ögonblick i en kvinnas liv än då hon bestämmer sig för att lämna en våldsamt relation. Var tredje vecka dödas en kvinna i Sverige av en man som hon har eller har haft en relation med. I de allra flesta fall krävs en stor kraftansamling för att bryta upp och lämna. Det kan vara år av hårda slag, nedvärderande ord och förnedring och ibland så pass allvarliga situationer som inneburit fara för kvinnans liv, innan relationen får ett slut. Det kan också ha varit under den här mörka hösten som allting gått över styr. Men för många kvinnor är det då nästa helvete tar vid, eftervåldet.

Kvinnor som bryter upp och lämnar ett förhållande där de utsatts för våld fortsätter ofta att trakasseras och utsättas på olika sätt av den före detta partnern även efter uppbrottet. Det kan handla om fortsatta hot, fysiskt och psykiskt våld, men också om trakasserier som delvis möjliggörs av bristande regelverk. Exempelvis kan maktutövningen bestå i att förhindra och förhåla en bodelning eller starta återkommande vårdnadsprocesser. Utövandet av makt och kontroll från en före detta partner kan därmed fortsätta, fast i ny skepnad.

Våld i nära relationer är ett av våra största jämställdhetsproblem och det är kvinnor som främst faller offer. I arbetet med att motverka våldet är det viktigt att se det bakomliggande makt- och kontrollbehovet, något som inte upphör i och med relationens uppbrott. Våldet och förtrycket tar sig bara nya former. Det ideella Sverige med jourer, stiftelser, stödorganisationer och nätverk har under lång tid och i stor utsträckning tagit samhällets ansvar, fångat upp, lappat och lagat där det offentliga brustit. De goda krafterna som så länge tagits för givna. Pandemin har blottat brister i vår välfärd, vars syfte är att värna de svaga och mest utsatta. Det är dags att samhället tar sitt fulla ansvar, det får inte svika de som blivit utsatta för våld. Centerpartiet har länge drivit på för att stärka skyddet för våldsutsatta, ge jourerna långsiktiga förutsättningar och stärka det juridiska och samhälleliga skyddsnetet. Men vi ser att mer måste till.

När modet finns att äntligen lämna måste samhället stå redo, hjälpen ska aldrig finnas längre än ett telefonsamtal bort. Det kräver också att viktiga samhällsfunktioner som polis, åklagare, socialtjänst och sjukvård kontinuerligt ges utbildning i bemötande och

skydd av våldsutsatta. Kvinnojourer och skyddade boenden, som i hög grad bygger på ideella insatser behöver stabil och långsiktig finansiering. Och de kvinnor och barn som bor på skyddat boende måste ges hjälp att starta om. För att motverka det eftervåld som många möter krävs också att regler och förfaranden som möjliggör makt- och kontrollutövning mot en före detta partner ändras.

Centerpartiet föreslår följande åtgärder

- *En mer långsiktig och stabil finansiering av kvinnojourernas verksamhet.*

Det är av största betydelse att personer som utsatts för våld i nära relationer får stöd av samhället genom ökad tillgång till kvinnojourer, skyddat boende och andra liknande verksamheter. De ideella jourerna har en unik erfarenhet och stor kompetens och är en viktig resurs i kampen mot våldet, men det är det offentligas skyldighet att trygga en långsiktig och mer stabil finansiering.

Pandemin har ökat trycket ytterligare på landets jourer och för att våldsutsatta kvinnor och deras barn ska få det skydd de så väl behöver måste samhället säkerställa en stabil finansiering.

- *Återge Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK sitt kunskapsuppdrag och permanenta dess grundfinansiering.*

Vi vill att Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK, som är ett kunskaps- och resurscentrum vid Uppsala universitet, ska återfå det nationella kunskapsuppdrag som de förlorade när Jämställdhetsmyndigheten grundades, samt att finansieringen för uppdraget ska permanentas.

NCK arbetar för att höja kunskapen på nationell nivå om mäns våld mot kvinnor och utveckla metoder för omhändertagande av våldsutsatta kvinnor. Att ge NCK det nationella kunskapsuppdraget och trygga finansieringen är en viktig del i att säkerställa att alla yrken som kommer i kontakt med våldsutsatta personer, till exempel polis, jurister, socialsekreterare och läkare får en grundläggande förståelse för bland annat normaliseringsprocessen och våldsutsatthet.

NCK driver även Kvinnofridslinjen, en nationell stödtelefon för våldsutsatta kvinnor för de som är utsatta för hot eller fysiskt, psykiskt och sexuellt våld. Uppgiften är att lyssna och ge professionellt stöd så att den som är utsatt vet var det går att vända sig för att förändra sin situation. Antalet samtal har ökat stort de senaste åren, men framförallt under pandemin och det är viktigt att NCK får långsiktiga resurser så att de kan möta det stora behovet av stöd.

För att säkerställa NCK som kunskaps- och resurscentrum och som utbildare är det därför viktigt att de återfår sitt nationella kunskapsuppdrag och får en permanent grundfinansiering. En stabil finansiering är också en betydande del i att trygga arbetet med den nationella stödtelefonen. Det ska aldrig vara upptaget när en våldsutsatt kvinna tar modet och ringa.

- *Inför ett obligatoriskt medlingsförfarande för att få väcka talan i mål om vårdnad, boende och umgänge med barn.*

Det bör vara obligatoriskt med ett medlingsförfarande för att få väcka talan i mål om vårdnad, boende och umgänge med barn. Antalet vårdnadsmål (domstolsmål om vårdnad, boende och umgänge avseende barn) har ökat drastiskt. Ofta försöker man nå en överenskommelse mellan parterna genom samarbetsamtal så att det inte behöver resultera i ett vårdnadsmål, vilket är särskilt slitsamt för barnet. Återkommande vårdnadstvister kan också bli ett sätt för förövaren att fortsätta att förtrycka och kontrollera även efter att relationen tagit slut.

För att skydda den våldsutsatta och försvåra för fortsatt kontroll och maktutövning från en före detta partner, bör det införas krav på ett obligatoriskt medlingsförfarande för att få väcka talan i mål om vårdnad, boende och umgänge med barn. Medlingen bör skötas av personer med kunskap att möta barn och vuxna som befinner sig i konflikt samt kan förklara och beskriva vad som händer vid en domstolsprocess. Tex jurist och barnpsykolog.

- *I de fall frågan om vårdnad, boende eller umgänge tidigare har varit föremål för domstolsprocess bör den part som på nytt stämmer i domstol, och förlorar få betala även motpartens rättegångskostnader.*

Den part som på nytt tar fall om vårdnad, boende eller umgänge till domstolen ska även betala motpartens rättegångskostnader. Återkommande domstolsprocesser är både kostsamma och slitsamma, och blir ett sätt för förövaren att fortsätta utöva våld även efter relationens slut. Långdragna vårdnadsprocesser blir särskilt krävande för barnet som blir en bricka i ett utdraget spel från förövarens sida. Medlaren bör, under medlingsförfarandet därför klargöra om en ny domstolsprocess är skäligen. Om medlaren inte bedömer att så är fallet ska den part som driver målet vidare till domstol riskera att få betala även motpartens rättegångskostnader.

Samhället måste tydligt markera när rättsväsendet utnyttjas för att driva återkommande vårdnadstvister. Det skadar alla inblandade, särskilt barnen.

- *Regelverket för bodelning måste ses över så att bodelningsprocesserna blir snabbare och effektivare och inte kan förhållas av en trilskande part samt att den som försvårar processen får bära större del av processkostnaden.*

Boendedelningsprocessen behöver ske snabbare och om ena parten förhåller boendedelningen bör den personen få bära större delen av processkostnaden. En av de absolut viktigaste faktorerna för att en våldsutsatt person ska välja att bryta upp från en våldsam relation är att de ekonomiska förutsättningarna är sådana att det är möjligt att lämna relationen. Att på olika sätt förhålla och försvåra en bodelning efter ett uppbrott kan många gånger också vara ett sätt för en våldsutövare att fortsätta att utöva kontroll över en tidigare partner. En trilskande part kan förhålla en bodelningsprocess i flera år. Under tiden kan den andra parten tvingas att leva under hårda ekonomiska premisser.

En mer effektiv bodelningsprocess är en viktig del i att ge mod till våldsutsatta kvinnor att våga avsluta relationen. Det minskar risken att hamna i ekonomiskt trångmål och hindrar mannen från att fortsätta utöva våld.

- *Kontaktförbud som skydd behöver stärkas bland annat genom utökad användning av elektronisk fotboja och genom att införa automatiskt kontaktförbud vid fällande dom för allvarigare brott i nära relation.*

Kontaktförbudet måste stärkas för att våldsutsatta ska känna sig trygga och inte riskera att utsättas för fortsatta hot om våld av en före detta partner. Idag krävs det att kontaktförbudet överträds för att den förbudet gäller ska åläggas att bära fotboja. Det kan inte vara rimligt, ingen ska behöva utsättas för risk för att kvalificera sig för ett bättre skydd. Utsatta ska skyddas redan från start med den teknik som finns.

Samtidigt är det många i behov som idag inte får kontaktförbud utfärdat eftersom ribban för att få ett kontaktförbud utfärdat är väldigt hög. Inte minst är det svårt för utsatta som tidigare haft en relation med den som begäran om kontaktförbud avser. Det kan i yttersta fall få konsekvensen att kvinnan dödas av sin före detta partner, trots att mannen dömts för allvarliga brott mot kvinnan.

Automatiskt kontaktförbud bör därför införas vid fällande dom för allvarigare brott i nära relation. Det ska gälla när gärningsmannen fällts för exempelvis grov fridskränkning/kvinnofridskränkning, misshandel eller olaga hot.